

דבר תורה לשלחן שבת

מתורת הגאון רבי אלעזר זאב רז שליט"א
רבה של תל ציון, ראש ישיבת פלא יועץ

פלא יועץ

חיזוק ביד לומדי התורה היא אבן תחיה בעליה, עץ חיים היא למחזיקים. וידוע אמרם ז"ל שעתיד הקב"ה לעשות צל וחופה לבעלי מצוות אצל בעלי תורה שנאמר 'בצל החכמה בצל הכסף'. ועוד אמרו שהקדים לזבולון שהיה מחזיק קודם ליששכר שהיה לומד, כי גדול המעשה יותר מן העושה. ואמרו שחולק עם הבעל תורה לעולם הבא שוה בשוה.

מי ראה כזאת ומי שמע כאלה ולא יעשה זאת איפוא ליתן מעט כסף שהוא דבר שאין בו ממש הבל הבלים, לקנות מעדנים לנפשו וחלק טוב לעולם הבא, כמו התלמידי חכמים אשר אין להם מנוחה בעולם הזה ולא יתנו שינה לעיניהם ותנומה לעפעפיהם וחיי צער יחיו על התורה, והעשיר טוב לב משתה תמיד וחשוב כאלו יושב ולומד כמו התלמיד חכם ונוטל חלק כמוהו ממנו יהיה. מי האיש אשר חננו ה' עושר ולא יעשה זאת.

ואע"פ שהוא מחזיק ביד לומדי התורה אין פוטר אותו מלעסוק בתורה כפי כחו לעתות הפנאי, שאף הת"ח שתורתו אומנותו ולמד כל התורה כולה, לא נתנה לו רשות לעסוק בדברים בטלים אלא בשעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה, דכתיב 'והגית בו יומם ולילה', רק זה כל פרי המחזיק שנחשב לו בשעה שהוא עוסק בפרקמטיא כאלו עוסק בתורה.

(רבנו אליעזר פאפו ספר "פלא יועץ" ערך 'חיזוק')

לא תחמוד

לא תחמוד בית רעך (כ, יד)

הנה כאן נאמר בלשון "חמדה". ובעשרת הדברות שנשנו בפרשת ואתחנן (ה, יח) נאמר "לא תתאוה בית רעך". ופירש הרמב"ם (בפ"א מהלכות גזילה) ההבדל בין "חמדה" לבין "תאוה": כי התאוה היא בלב קודם לחמדה, שאם אדם מתאוה איך לקחת חפץ פלוני מחבירו (אפילו בדמים) כבר עבר על "לא תתאוה". וכשהולך אח"כ ומפציר בחבירו עד שמוכר לו, כאן נגמר המעשה ואז עובר על "לא תחמוד". וכן מפורש במכילתא (שמות שם): לא תחמוד, יכול אפילו בדיבור, ת"ל "לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת", מה להלן עד שיעשה מעשה אף כאן עד שיעשה מעשה.

וז"ל הרמב"ם (פ"א מהלכות גזילה ה"ט): כל החומד עבדו או אמתו או ביתו וכליו של חבירו או כל דבר שאפשר לו שיקנהו ממנו והכביד עליו ברעים והפציר בו עד שלקחו ממנו אף על פי שנתן לו דמים רבים, הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא תחמוד. ועוד כתב (בהלכה י): כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חבירו וכו' כיון שחשב בלבו היאך יקנה דבר זה, ונפתה לבו, עבר בלא תעשה שנאמר ולא תתאוה, ואין תאוה אלא בלב בלבד. וע"ע להלן (הלכה יב). וכ"פ הטור והש"ע (ח"מ סימן שנט).

ומדברי הרמב"ם יוצא לכאורה מי שהולך לחנות ורואה חפץ וכשבא לגמור המכירה, והמוכר נוקב בסכום מסויים, והקונה "מתווכח" עימו להוריד הסכום שלא כבקשת המוכר, א"כ זה כמו "מפציר" בחבירו למכור לו דבר פלוני. ולפי"ז אסור להתווכח ולנסות להוריד המחיר בעל כרחו של המוכר. וזה פלא. וגם העם לא נוהג כן, כי מקובל שמתווכחים על המקח, וכמו שמצאנו במשנה בנדרים (דף כ סע"ב) "נדרי זירוזין כיצד, היה מוכר חפץ ואמר קונם שאיני פוחת לך מן הסלע והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על השקל, שניהם רוצין בשלשה דינרין".

ולהמליץ זכות על העולם, צריך לומר, דרק דבר שהוא נכס פרטי של חבירו, כמו אותן המנויים בפסוק, אז עובר לפי שאינו עומד למכירה. משא"כ דבר העומד למכירה, בזה לא שייך איסורי "חמדה ותאוה" מדאורייתא.

ומצאתי לרבנו אליעזר פאפו (פלא יועץ מע' חמדה) שנראה מדברי קדשו שדבר שעומד למכירה מותר להשתדל וכו'. ע"ש. וראיתי בספר פתחי חושן (גניבה עמוד לב) שגם כן כתב שאינו עובר בדבר העומד למכירה. ע"כ. ולפי"ז מה שכתב הרמב"ם "או כל דבר שאפשר לקנותו", הכונה, אע"פ שאם ירצה יוכל למכור נכסו הפרטי. וכנגד מה שכתב (בהלכה י) דבר "שאי אפשר" (וכן הנוסח בטור סימן שנט) לכן כתב בהלכה ט' "שאפשר". וע"ע בספר החינוך (מצוה לח).

אבל עכ"פ רבנו יונה כתב בשערי תשובה (שער ג אות מג) שאדם נכבד שאם מבקש דבר אין משיבין פניו, אסור לו לבקש. ע"ש. וכתב רבנו אליעזר פאפו (שם) שאם נותן לו "בלא רצון" יש בזה סרך גזל. ע"ש. [וע' בגמרא (מציעא כב.) ובחכמת מנוח שם].

ואשר על כן ידע כל אדם לשמוח בחלקו, ויודה לאל ויקוה לחסדו, ולא יביט בנכסי אחרים, רק ישמח במתנת אלקים.

שבת שלום ומבורך!

שואל ומשיב

נערך על פי תשובות שהשיב מורנו הרב שליט"א בכתב ובעל פה.
כאן הובאו המסקנות בקצרה, ועוד חזון למועד אי"ה

טעות בהזכרת השם בחתימת הברכה

שאלה: מי שטעה בשם ה' או מסופק אם ביטא לנכון כשחתם הברכה מה עליו לעשות.
תשובה: נראה שיסיים למדני חוקיק, ויחזור ויחתום אע"פ שנעשה "הפסק". אכן, יוסיף לפני כן מעין החתימה. כגון "והננו מאתך חכמה וכו' ברוך אתה וכו'".

ברכות התורה לנרדם מעט בלילה

שאלה: מי שנרדם על מטתו בלילה מעט, ונתעורר, האם צריך לברך ברכות התורה אם רוצה לדבר דבר הלכה.
תשובה: בלילה אפילו "מעט" נקרא שינה, והוי הפסק וחייב לברך ברכות התורה. ואפילו חזר וישן וקם וכן כמה פעמים, בכל פעם צריך לחזור ולברך.

הפסק בין דג לחלב

שאלה: כיון שאסור לאכול חלב ודג יחד, כמה זמן ישנה בין דג לחלב.
תשובה: אין צריך לשהות כלל, אכן צריך לשטוף את ידיו, ולנקות את פיו בלחם שרוי באיזה דבר.

שאלות ניתן להפנות לת.ד. 57124 ירושלים, או בפקס: 02-9709118,

או דרך מערכת הגליון בדוא"ל: dvartora1@gmail.com

אבו יקרה

פעם נזדמנו הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ורבי שלמה קלוגר, רבה של העיר ברוד, על אם הדרך, בקרבת העיר זלוטשוב. שלח רבי מאיר לשאול את רבי שלמה מי מהם צריך להקדים לרעהו שלום, כאשר שניהם אורחים.

השיב רבי שלמה שעל פי דין צריך רבי מאיר להקדים לו שלום. הלך רבי מאיר לאכסנייתו ונתן לו שלום. לאחר מכן שאלו מניין למד דין זה.

השיב רבי שלמה: "בפרשת יתרו נאמר 'ויצא משה לקראת חותנו... וישאלו איש לרעהו לשלום'. פירש רש"י, ש'איש' זה משה רבנו, ומכאן שהוא הקדים שלום ליתרו. אמנם שניהם היו אורחים במדבר, אבל יתרו הלך דרך ארוכה יותר. אף אנו כן: שנינו אורחים, אבל אני באתי לכאן ממרחק גדול, ולכן דין הוא שכבודו יקדים לי שלום..."

(שיחת השבוע)

הופיעו!

הננו שמחים להודיע כי יצא לאור עולם מקבץ גליונות דבר תורה לשלחן שבת – תשע"א

עם מפתח המאמרים, ומפתח התשובות ההלכתיות.

עונג שבת לכל המשפחה!

ניתן להשיג בטלפון: 02-970-9118 (בשעות הערב)

או בדוא"ל: dvartora1@gmail.com

15 ש"ח

כולל משלוח

הגליון יוצא לאור על ידי מוסדות "מתן תורה" (ע"ר). ת.ד. 57124 ירושלים

www.MatanTorah.org

לקבלת הגליון בדוא"ל שלחו ל: dvartora1@gmail.com

לרפואת מרוך הגאון
רבי יוסף שלום בן חיה מושיא שליט"א

לרפואת
הרך הנולד בן לאה בת שבע הי"ד